

Under jubileumsfestlighetene ble selskapets rolle som initiativ-taker, samordningsorgan og stimulerende faktor på de forskjellige områder innen kultur- og samfunnsliv sterkt understreket i taler, ved gaver, blomster og på annen måte. Det kan bl. a. nevnes at selskapets preses, stortingsmann Olav Benum, ble utnevnt til Ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden og selskapets direktør, Finn T. Isaksen, ble tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull, utmerkelser som var meget vel fortjente og populære.

Det norske myrselskap slutter seg til de mange gratulanter i forbindelse med 150-års jubileet og ønsker Det Kgl. Selskap for Norges Vel fortsatt fremgang og lykke i dets krevende arbeid i årene som kommer.

Aa. L.

BRENNTORVPRODUKSJONEN I 1959.

Av direktør Aasulv Løddesøl.

Det norske myrselskap har også i år — i samarbeid med fylkenes og herredenes forsyningsnemnder og enkelte funksjonærer i de brenntorvproduserende fylker — utarbeidet en statistikk over størrelsen av årets brenntorvproduksjon. Med oppgavene følger gjerne en del kommentarer, og de som oftest går igjen denne gangen er at det har vært gode værforhold på forsommeren under selve «torvonna», dvs. når stikkingen og utlegget foregikk. Derimot har vær- og bergingsforholdene på ettersommeren og høsten stort sett vært dårlige. Det var særlig slem i Nord-Norge, ikke minst i enkelte Lofot-herreder, hvor regnet var så kraftig at «torven delvis er gått i oppløsning», for å sitere en av meldingene. Både dette — og enkelte andre forhold som vi skal komme tilbake til senere — har medført at det i torvsesongen 1959 er produsert atskillig mindre brenntorv enn i de nærmest foregående år. Når de eksepsjonelt gunstige værforhold for torvdrift som vi hadde i Sør-Norge — og da særlig i Øst-Norge — siste sommer ikke har gitt seg utslag når det gjelder brenntorvdriften, skyldes dette kort og godt at det for tiden ikke foregår nevneverdig brenntorvdrift i den sistnevnte landsdel. Derimot har strøtorvdriften — og produksjonen av torvstrø — som først og fremst foregår på Østlandet — arbeidet under særlig gunstige betingelser siste driftsesong.

Det har i 1959 vært produsert brenntorv i 11 av landets fylker. For hele landet er det i år produsert i alt ca. 712.800 m³ brenntorv, hvorav det alt vesentligste, eller ca. 706.400 m³, er stikktorv. Det

er bare i Østfold og Nordland fylker at det er produsert maskintorv i 1959, nemlig tilsammen ca. 6.400 m³. Sammenliknet med 1958 er det en nedgang i den samlede brenntorvproduksjon fra forrige år på ca. 8 %, eller ca. 68.800 m³. I forhold til førkrigsproduksjonen av brenntorv, ligger årets produksjonsresultat på omkring halvparten.

Vi skal så ta for oss årets brenntorvproduksjon (jfr. tabell 1) og kort kommentere resultatet for de enkelte fylker. Vi begynner sørfra slik som gjort i tabellen, selv om det er Nord-Norge som for tiden dominerer stort når det gjelder produksjon av torvbrensel.

Østfold fylke: Det ble i 1959 produsert ca. 6.000 m³ maskintorv ved 2 anlegg i dette fylke, det er ca. 700 m³ mindre enn i 1958. Arbeidet ble utført med 2 såkalte enmannsmaskiner, og p. gr. a. den tørre sommer er all torv blitt godt berget. Dette gjelder brenntorv som for størstedelen selges til sentralfyringsanlegg, bl. a. har Norges Landbrukshøgskole og enkelte militæranlegg vært avtakere av maskintorv i en årrekke.

I Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark og Aust-Agder fylker har det ikke vært produsert brenntorv i 1959, så vidt Myrselskapet kjenner til.

Vest-Agder fylke: Her produseres det litt stikkertorv, den samlede produksjon kan settes til ca. 200 m³ i 1959. Selv om det er lett tilgang på ved i dette fylke, opprettholdes en viss brenntorvproduksjon i noen få herreder fremdeles.

Rogaland fylke: I dette fylke er det ifølge herredsvise oppgaver produsert ca. 20.400 m³ stikkertorv i 1959, det er ca. 5.500 m³ mindre enn det foregående år. Her gjelder det brensel til selvforsyning, oss bekjent blir det ikke omsatt brenntorv på det åpne marked i Rogaland for tiden. De viktigste årsaker til tilbakegangen oppgis å være god tilgang på elektrisk kraft og elektrisk oppvarming, videre at torvmyrene minker, at det er vanskelig om arbeidskraft og at det er lite lønnsomt å stikke torv.

Hordaland fylke: Størrelsen av fylkets brenntorvproduksjon oppgis til ca. 11.700 m³, eller ca. 300 m³ mindre enn det foregående år. I dette fylke oppgir praktisk talt alle herreder at tilstrekkelig tilgang på elektrisk kraft er den viktigste årsak til at brenntorvproduksjonen går tilbake. Bare unntakelsesvis nevnes mangel på arbeidskraft eller overgang til annet fast brensel som årsaker til nedgangen.

Sogn og Fjordane fylke: Her er produksjonen i år helt nede i ca. 200 m³, ifølge fylkesforsyningnemndens oppgaver. Tilbakegangen fra 1958 blir på denne måten ca. 14.800 m³. Viktigste årsak oppgis å være at hele 98 % av befolkningen har fått elektrisk kraft. Det har dessuten vært rimelig ved å få kjøpt, og dette — sammen med bedre økonomi — gjør at bruk av torv til brensel praktisk talt er slutt i dette fylke.

Møre og Romsdal fylke: Brenntorvproduksjonen er oppgitt til ca. 37.100 m³, det er en tilbakegang på ca. 12.400 m³ sammen-

liknet med 1958. Årsaken til tilbakegangen oppgis i praktisk talt alle tilfelle å være overgang til bruk av elektrisk kraft, både til koking og oppvarming. Også god økonomi og følgelig bedre råd til kjøp av annet fast brensel, og likeså knapt om arbeidshjelp, er nevnt som årsaker for et enkelt herreds vedkommende.

Sør-Trøndelag fylke: Brenntorvproduksjonen i 1959 er oppgitt til ca. 159.250 m³, det er det samme kvantum som i fjor. Dette er det eneste fylke i Sør-Norge som har holdt stillingen fra forrige år. Også her er det — i likhet med de andre fylker i Sør-Norge — unntatt Østfold — utelukkende stikktorv som produseres, og all torv går til dekning av det lokale behov.

Nord-Trøndelag fylke: Samlet produksjon av brenntorv oppgis til ca. 28.900 m³, hvilket betegner en tilbakegang fra 1958 på ca. 3.100 m³. Av herreder innen dette fylke hvor det fremdeles foregår stor produksjon av brenntorv kan nevnes Nærøy, som oppgir at brenntorvproduksjonen har holdt seg på samme høyde som i «normale» år før krigen.

Nordland fylke: Her produseres det fremdeles betydelige mengder brenntorv, i inneværende år oppgis en produksjon på ca. 80 % av et «normalårs» eller ca. 304.000 m³. Dette er ca. 5 %, eller ca. 19.000 m³ mindre enn i 1958. Den milde vinteren i Nordland siste år gjorde at torvstikkingen kunne begynne usedvanlig tidlig, og meget torv ble berget før uværet satte inn utpå sommeren, opplyser vår torvkonsulent i Nord-Norge. Senere ble bergingsforholdene nærmest forvilt, og av den grunn ble en større del av brenntorvproduksjonen sterkt skadet. Det var særlig i Lofoten at dette gjorde seg gjeldende, som innledningsvis nevnt.

Troms fylke: Her har brenntorvproduksjonen holdt seg på samme nivå som i 1958, nemlig på ca. 100.200 m³, det er ca. 60 % av «normalt» før krigen. Tørkeforholdene for brenntorv har vært vanskelige også i Troms, og meget torv er derfor skadet og av dårlig kvalitet. Man må også gjøre regning med at en del torv i det hele tatt ikke er blitt berget.

Finnmark fylke: Her har årets produksjon av brenntorv utgjort ca. 44.850 m³, ifølge oppgave fra torvmesteren i Finnmark. Det er en nedgang på 8.750 m³ fra 1958. Av det produserte kvantum er ca. 3.000 m³ produsert på privat grunn og resten på statsgrunn. Også i dette fylke har tørkeforholdene vært dårlige, spesielt i Vest-Finnmark, hvor endel torv dessverre ikke er blitt berget.

Som det går frem av kommentarene til brenntorvstatistikken for de enkelte fylker, er det elektriseringen av kystbygdene som er den viktigste årsaken til den store nedgang i kystbygdens torvproduksjon og til at forbruket av torv som brensel er gått sterkt tilbake. Mer unntakelsesvis nevnes andre årsaker, f. eks. at brenntorvressursene minsker, vanskeligheten med å skaffe arbeidskraft og at det ikke

Tabell 1. Fylkesvise oppgaver over brenntorvproduksjonen i 1959.

Fylke	Beregnet "normal" brenntorvproduksjon før siste krig		Brenntorvproduksjon i 1958		Brenntorvproduksjon i 1959		Brenntorvproduksjon i forhold til:		
	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	Normalproduksjon m ³	Fjorårets produksjon m ³	
I	2	3	4	5	6	7	8	9	
Østfold	—	—	6.700	6.700	6.000	6.000	+	÷	700
Akershus	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hedmark	18.000	18.000	—	—	—	—	÷	—	—
Oppland	1.500	1.200	4.000	4.000	—	—	÷	÷	4.000
Buskerud	500	400	—	—	—	—	÷	—	—
Vestfold	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Telemark	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vest-Agder	2.000	—	450	—	200	—	÷	÷	250
Rogaland	150.000	1.000	25.900	—	20.400	—	÷	÷	5.500
Hordaland	130.000	—	12.000	—	11.700	—	÷	÷	300
Sogn og Fjordane	50.000	—	15.000	—	200	—	÷	÷	14.800
Møre og Romsdal	165.000	—	49.500	—	37.100	—	÷	÷	12.400
Sør-Trøndelag	245.000	—	159.250	—	159.250	—	÷	÷	0
Nord-Trøndelag	55.000	—	32.000	—	28.900	—	÷	÷	3.100
Nordland	380.000	—	323.000	400	304.000	400	÷	÷	19.000
Troms	167.000	—	100.200	—	100.200	—	÷	÷	0
Finnmark	97.700	—	53.600	—	44.850	—	÷	÷	8.750
I alt for riket	1.461.700	20.600	781.600	11.100	712.800	6.400	÷	÷	68.800
							÷	÷	748.900

lønner seg å stikke torv når man kan få kjøpt ved eller annet fast brensel. Dette henger sammen med at kystbefolkningen har bedre råd enn før til å kjøpe annet brensel, da de økonomiske forhold i kystbygdene har bedret seg betydelig i de senere årene.

Denne gunstige utvikling har dessuten ført til det gledelige resultat at jordødeleggelsen ved urasjonell brenntorvdrift har avtatt sterkt, og kan stort sett sies å være begrenset til enkelte bygder. Målet er selvsagt at jordødeleggelsen eller forringelsen av jordsmonnet for senere utnyttelse til dyrking, beiter eller skogproduksjon som følge av urasjonell brenntorvdrift må helt opphøre, og dette målet er nå innen rekkevidde. «Jordvernkomitéen» foreslo i sin tid at staten burde støtte elektrisitetsutbyggingen i kystbygdene, og at «elektrisitetsforsyningen bør komme mer i forgrunnen ved valg av rådgjerdet mot jordødeleggelsen». (Innst. nr. 10, kap. V, C, Oslo 1946.) At elektriseringen av disse skogfattige bygder har hatt stor betydning også på dette område og ikke bare ved å skaffe lys og kraft til håndverk, industri o. l., er det ingen tvil om. Alle som er interessert i at jordsmonnet bevares for etterslekten, har derfor all grunn til å glede seg over de resultater som hittil er nådd.

Selv om produksjonen av brenntorv er gått tilbake, representerer allikevel årets produksjon atskillige favner ved — eller kulltonn — i brennverdi. Sammenlikner vi det produserte kvantum brenntorv med skogsved, kommer vi til ca. 245.600 favner, og bruker vi kull som sammenlikningsgrunnlag, får vi ca. 89.450 kulltonn. Det kan i denne forbindelse opplyses at vedproduksjonen for salg i siste sesong utgjør rundt regnet 220.700 favner, ifølge de oppgaver som Landbruksdepartementets 4. skogkontor har innhentet.

Verdien av brenntorvproduksjonen i penger er vanskelig å angi, da det avhenger av hvilke brenselstyper man sammenlikner med og hvor brenset leveres. Vi har i tidligere år brukt prisen på kull levert i norsk havn som utgangspunkt. Denne er f. t. ca. kr. 100,— pr. tonn, noe varierende enten det gjelder polsk eller amerikansk kull. Resultatet av en slik sammenlikning blir at brennverdien i den produserte brenntorv representerer ca. 9 mill. kroner. Dette beløp skulle — stort sett — tilsvare spart valuta for landet. Følgelig har brenntorvproduksjonen også på denne måten atskillig betydning. Sammenlikner vi med vedprisene, som f. t. er kr. 86,— pr. favn barved (og kr. 110.— pr. favn lauvved), blir verdien i penger for torvproduktene det dobbelte beløp og vel så det. M. a. o. har brenntorvproduksjonen både valutamessig, forsyningsmessig og derved også beredskapsmessig betydning, og for mange bygder hvor det ikke finnes skog, sparer den befolkningen for betydelige kontante utlegg.